

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 13/3 2024 s. 1146-1162, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**UZAKTAN EĞİTİMDEN YÜZ YÜZE EĞİTİME GEÇİŞ SIRASINDA YAŞANAN
ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARINDAKİ DEĞİŞİMİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE
GÖRE İNCELENMESİ**

Birsel AYBEK*

Duygu GÖKTAŞ**

Geliş Tarihi: 16 Mart 2024

Kabul Tarihi: 11 Haziran 2024

Öz

Türkiye’de Kovid-19 pandemi sürecinin sonunda (2021-2022 eğitim-öğretim yılı) yüz yüze eğitim- öğretime devam edilmesine yönelik karar alınmıştır. Öğrencilerin yüz yüze eğitim öğretime dönmesiyle pandemi öncesine göre bazı davranışlarda değişiklikler olduğu görülmüştür. Bu çalışmada öğretmenlerin görüşlerine göre uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime geçiş sırasında öğrencide gözlenen davranış değişikliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma nitel araştırma yöntemi kullanılarak planlanmış ve nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmada maksimum çeşitlilik sağlanarak 25 öğretmenden oluşan bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenler ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim kurumlarında görev yapmaktadırlar. Öğretmenlerin gözlemlendiği öğrencilerin yaşı 7 ile 17 arasında değişmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerle çevrimiçi uygulama üzerinden yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşan görüşmeler yapılarak elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen verilere göre katılımcıların hepsi öğrencilerde davranış değişikliği olduğunu ve bu değişikliklerin olumsuz olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar bu davranışların sebebi olarak ise doğrudan veya dolaylı olarak pandemi sürecini işaret etmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Öğrenci, öğretmen, pandemi, yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim.

**INVESTIGATION OF THE CHANGE IN STUDENT BEHAVIOR
EXPERIENCED DURING THE TRANSITION FROM DISTANCE
EDUCATION TO FACE-TO-FACE EDUCATION ACCORDING TO
THE VIEWS OF TEACHERS**

Abstract

At the end of the Covid-19 pandemic process in Turkey (2021-2022 academic year), it was decided to continue face-to-face education and

* Doç. Dr.; Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, baybek@cu.edu.tr

** Milli Eğitim Bakanlığı, utkuakarsu_88@hotmail.com

Araştırmanın Etik Kurulu İzni: Çukurova Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, 30.11.2021 tarih ve 16 sayılı karar.

training. With the return of students to face-to-face education, it was observed that there were changes in some behaviors compared to before the pandemic. In this study, it was aimed to determine the behavioral changes observed in students during the transition from distance education to face-to-face education according to the opinions of teachers. This study was planned using qualitative research method and case study design, one of the qualitative research designs, was used. A study group consisting of 25 teachers was formed by ensuring maximum diversity in the research. The teachers constituting the study group work in primary, secondary and secondary education institutions. The age of the students observed by the teachers varied between 7 and 17. The data obtained by conducting semi-structured interviews consisting of open-ended questions with the teachers in the study group through the online application were analyzed by content analysis method. According to the data obtained, all of the participants stated that there were behavioral changes in students and that these changes were negative. The participants pointed directly or indirectly to the pandemic process as the reason for these behaviors.

Keywords: Student, teacher, pandemic, face-to-face learning, distance learning.

Giriş

Davranış, bir organizmanın gözlenebilen veya gözlemlenemeyen her türlü etkinliği olarak nitelendirilmektedir (Özden, 2002, s. 97). Davranışlar uyaran ve tepkilerin karmaşık unsurlarına dayanır (Heimlich ve Ardoin, 2008). İnsan ve diğer canlılar için davranışlar üç grupta incelenebilir. Bunlar içgüdüsel davranışlar, refleksif davranışlar ve öğrenme ürünü olan davranışlardır (Dirik, 2015, s. 3). Eğitimin ilgilendiği davranış türü öğrenme ürünü (kültür ürünü) davranışlardır. Bu tür davranışlar bireylerin deneyimleri sonucu ortaya çıkar (Heimlich ve Ardoin, 2008). Toplumun ve bireylerin zaman içinde davranışlarında değişimler olabilir. Davranış değişikliği bir iletişim veya etkileşim sonucu oluşur. Bu iletişim ve etkileşim bilinçli veya bilinçsiz olabileceği gibi (Dirik, 2015, s. 3) istendik ve istenmedik yönde de gelişebilir.

Eğitim ise bir bireyde istendik ve bilinçli öğrenme sonucu davranışların oluşmasını hedeflemektedir. Eğitim sürecinde ister istemez hedeflenen davranışların dışında davranışların ortaya çıktığı görülmektedir. İşte bu eğitim sürecinde ortaya çıkması beklenen öğrencinin istendik davranışını, Ceylan-Arpacı (2021) planlı eğitim-öğretim veya doğrudan kültürlenme sonucu oluşan, dersin başlamasından sonuna kadar öğrencinin uyması istenilen kurallar ve davranışlar bütünü olarak tanımlamıştır (s. 8). İstenmeyen öğrenci davranışlarının kapsamı çok geniştir. Öğrencinin derse geç kalması, ders ile ilgilenmemesi gibi pek çok davranış istenmeyen davranış olarak tanımlanabilir. İstenen öğrenci davranışın ve istenmeyen öğrenci davranışın ortak kaynakları olabilir. Aile tutumu, arkadaş çevresi ve sınıf ortamı örnek olarak gösterilebilir. Bazı toplumsal durumlar öğrencilerin davranışlarında olumlu veya olumsuz davranış değişikliklerine sebep olmaktadır. Teknolojinin gelişmesi gibi durumlar davranışların yavaş yavaş değişmesine sebep olurken anlık gelişen durumlarda ise ani gelişen davranış değişiklikleri de söz konusudur. Bunun en son örneği koronavirüs kaynaklı küresel salgın ile yaşandı. Bu salgın dünyada eğitimde önemli bir krize sebep olmuştur (Yılmaz, 2020). Bu durum Türkiye’de 16 Mart 2020 tarihinden itibaren okulların kapatılması ve daha sonrasında eğitimin kesintili olarak devam etmesi ile yaşanmıştır. Okulların kapatılması ile uzaktan eğitime geçilmiş, daha sonraki dönemlerde ise kısmi uzaktan eğitim ve kısmi yüz yüze eğitim yapılmıştır. Koronavirüs salgının etkisini kaybetmesi ile pandemi sürecindeki kısıtlamalar sona ermiştir. Sonuç olarak Türkiye’de 6 Eylül 2022 tarihi itibarıyla resmi ve özel eğitim kurumlarında eğitim- öğretim yüz

yüze yapılmaya başlanmıştır (Yılmaz-İnce, Kabul ve Kabul, 2022). Bu süreç pandemi öncesine göre öğrencilerde bazı davranış alışkanlıklarının değiştiğini göstermektedir. Çünkü bireylerin davranışı, çevresinde meydana gelen olaylara göre şekillenir (Heimlich ve Ardoin, 2008). Radina ve Balakina (2020) pandemi sürecinde ekonomik, kültürel ve sosyolojik anlamda davranış değişikliklerinin olduğunu belirtmiştir. Williamson (2021) pandemi sürecini; çevrimiçi eğitimi ve yüz yüze eğitimi karşılaştırabilecekleri doğal bir deney ortamı olarak ifade etmiştir. Hews, McNamara ve Nay (2022) ise öğrenciler kısıtlamaların, belirsizliğin yaşandığı bu süreçte yeni yetenekler geliştirmiştir. Magomedov Khaliev ve Khubolov (2020)'e göre de pandemi döneminde teknoloji, eğitim sürecine hızlı bir şekilde dâhil olmuştur. Bu durum hem öğretmenin hem de öğrencinin bu teknoloji sürecine uyum sağlamasını hızlandırmıştır. Ancak Radina ve Balakina (2020) uzaktan eğitim sürecinde el becerisi, staj ve teknik bilgi gerektiren alanların zayıf kaldığını belirtmiştir. Williamson (2021) ise bu süreçte ahlaki karar verme sürecinin de eksik kaldığını belirtmiştir. Ülkemizde sınıf içerisinde öğrenci davranışını konu alan birçok çalışma yapılmıştır (Pala, 2005; Sarıtaş, 2006; Tolunay, 2008; Çankaya, 2011; Kızıl, 2019; Ceylan-Arpacı, 2020). Ancak ulusal literatür tarandığında uzaktan eğitimde canlı derslerde öğrenci davranışları ile ilgili çok sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Örneğin, Arslan ve Şumuer (2020) sanal sınıflarda öğretmenlerin karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunlarına yönelik bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmaya 28 farklı ilde görev yapan 381 öğretmen katılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel veriler kullanılmıştır. Çalışmada öğretmenlerin dış ortam sesleri, donanım, yazılım ve ölçme/değerlendirmede sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Erol ve Erol (2020) pandemi sürecinde ilkokula devam eden 11 öğrenci ve onların ebeveynleri ile bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerde korku ve kaygı duygularında bir artışın söz konusu olduğu, akademik başarının düştüğü ve dijital araç kullanımının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin arkadaş ilişkilerinde de bir değişimin olduğu belirlenmiştir. Hews, McNamara ve Nay (2022) yaptığı çalışmada Avustralya'da bulunan bir devlet üniversiteye devam eden on hukuk öğrencisi ile odak görüşmesi yapmışlardır. Bu çalışmaya göre salgının sosyokültürel değişikliklere yol açtığı ve öğrenmede öğretmenin ilgisi ve motivasyonunun etkili olduğu tespit edilmiştir. Yine, Aybek ve Göktaş (2022)'ın yaptığı çalışmada pandemi sürecinde çevrimiçi dersler sırasında öğrencilerde etik dışı davranışların yaşandığı belirlenmiştir. Bu çalışmada, çalışmaya katılan öğretmenlerin hepsi çevrimiçi derslerde etik dışı davranışların olduğunu belirtmişlerdir. Pandemi sürecinin etkileri eğitim-öğretimde özellikle ölçme ve değerlendirmede de görülmüştür. Örneğin Radina ve Balakina (2020) yaptıkları çalışmada, Rusya'da yükseköğretime geçiş sınavına ait not ortalamalarında bir düşmenin olduğunu belirlemişlerdir. Birleşik Krallık'ta yükseköğretime geçiş sınavlarının iptal olması sebebi ile geriye dönük notlara bakılarak bir değerlendirme yoluna gidilmiştir (Williamson, 2021). Murphy (2020) çalışmasında pandemi sırasında Amerika Birleşik Devletleri'nde yükseköğretime devam eden öğrencilerin %13'ünün mezuniyetlerini ertelediklerini, %40'ının ise staj imkânlarını kaybettiklerini tespit etmiştir. Tarlakazan ve Tarlakazan (2021) lisans programlarına devam eden 93 öğrenci ile pandemi süreci ile öğrencilerde meydana gelen öğrenci davranışlarının değişikliklerini inceleyen bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin yeme içme alışkanlıkları ve boş zaman değerlendirme süreci incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre atıştırılabilir yeme alışkanlıklarında azalma tespit edilmiştir. Tarkoçin, Alagöz ve Boğa (2020)'da okulöncesi eğitime devam eden öğrencilerin pandemi sürecinde meydana gelen davranış değişikliklerini belirlemek için bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada annelerin

görüşlerine göre öğrencilerde öfke, kaygı gibi duygu değişimlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Yine, Rapanta, Batturi, Goodyears, Guàrdia ve Koole (2021) pandemi sonrası olası zorluklara yönelik bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada öğretmenlerin eskiye dönme isteklerinin olduğunu, öğrenenlerin ise uzaktan eğitimde daha çok zorlandıklarına dair veriler elde edilmiştir. Ayrıca çalışmada katılımcılar yüz yüze eğitime geçildiğinde öğrencilerde öz denetim ve öz motivasyon eksiklerinin olacağına dair öngöründe bulunmuştur.

Yukarda bahsedilen çalışmaların pandemi sürecinin farklı etkilerine odaklandığı görülmektedir. Ayrıca konu edilen çalışmalar pandemi sonrası eğitim öğretim sürecindeki değişiklikleri ele almamaktadır. Literatür incelendiğinde özellikle pandemi sürecinin sona ermesi ile (2021-2022 eğitim-öğretim döneminde) uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime geçiş sürecinde öğrencilerdeki davranış değişikliklerine yönelik araştırmaya dayalı çalışmaların neredeyse hiç olmadığı görülmüştür. Bu nedenle bu çalışma ile öğrencilerde pandemi sürecinde görülen davranış değişikliklerini belirlemek amaçlanmaktadır. Pandemi sonrası bu davranışları saptamak daha sonraki araştırmalar için bir veri kaynağı olacaktır. Buna ek yaşanacak küresel veya ulusal eğitim kesintilerinde öğrenci davranışlarındaki olası olumsuz durumların önüne geçmek için daha hazırlıklı olabilmek adına bu çalışma bulguları yol gösterici olacaktır. Bu yüzden çalışmanın bu yönleri ile önemli olduğu düşünülmektedir. Bu gereksinimden hareketle bu çalışmanın genel amacı, “uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime geçiş sırasında gözlenen öğrenci davranış değişikliklerini öğretmen görüşlerine göre belirlemek ve bu değişikliklerin nedenlerini ortaya koymaktır.”

Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmen görüşlerine göre okulda değişik ortamlarda gözlemlenen öğrenci davranış değişiklikleri nelerdir?
2. Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerde gözlenen davranış değişikliklerinin nedenleri nelerdir?
3. Öğretmenlerin öğrenci davranışları karşısında aldıkları önlemler nelerdir?
4. Öğretmenlere göre öğrencilerde gözlenen davranış değişikliğine yönelik okul ve ailelere düşen sorumluluklar nelerdir?

1. Yöntem

Bu bölümde çalışmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Bu çalışma etik hususlar dâhilinde bir devlet üniversitesinin Sosyal ve Beşerî Bilimler Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 23/11/2021-E.247336 tarih-sayılı etik kurul izniyle gerçekleştirilmiştir.

2. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, öğretmenlere göre uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime geçiş sırasında gözlenen öğrenci davranış değişikliklerini belirlemek ve bu değişikliklerin nedenleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bu araştırma nitel araştırma yöntemi olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma, algıların ve olayları doğal ortamında bütüncül ve gerçekçi bir biçimde ortaya konmasına yönelik; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama

yöntemlerinin kullanıldığı nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41).

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ile yapılmıştır. Durum çalışması, özellikle güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışılan olgu ve bulunduğu içerik arasında sınırların kesin hatlarla belirgin olmadığı ve çok fazla kanıt veya veri kaynağının var olduğu durumlarda kullanılan görgül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 289). Bu tanımdan Covid-19 pandemisi nedeni ile yüz yüze eğitimden uzak kalan öğrencilerde tespit edilen davranışsal değişikliklerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma durum çalışmasının iç içe geçmiş çoklu durum deseni olarak yürütülmüştür. Çünkü davranışsal değişikliğin birden fazla sebebi olmaktadır.

3. Çalışma Grubu

Bu araştırma için kolay ulaşılabilir durum örneklem seçimi yapılmıştır. Bu yöntem ile araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 123) Bu çalışmada genelleme yapmak amaç değildir, aksine çeşitlilik gösteren durumlar arasında benzerlik ve farklılıkları belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada örneklem için katılımcı seçimi yapılırken maksimum çeşitlilik oluşturmak için, farklı branş, cinsiyet ve deneyim yılına sahip öğretmenler olmasına dikkat edilmiştir. Katılımcılar ilkökul, ortaokul ve ortaöğretim kurumlarında görev yapmaktadırlar. Katılımcıların gözlemlendiği öğrenci yaşı 7 ile 17 arasında değişmektedir. Çalışma grubunu 25 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmaya katılan katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcılar Hakkında Demografik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Deneyim Yılı Aralığı	Yaş Aralığı
K1	Kadın	Yüksek Lisans	21-25	41-50
K2	Kadın	Yüksek Lisans	21-25	41-50
K3	Kadın	Lisans	1-5	20-30
K4	Kadın	Lisans	1-5	20-30
K5	Kadın	Lisans	1-5	20-30
K6	Kadın	Lisans	6-10	20-30
K7	Kadın	Lisans	11-15	31-40
K8	Kadın	Lisans	11-15	31-40
K9	Kadın	Lisans	11-15	31-40
K10	Kadın	Lisans	11-15	31-40
K11	Erkek	Yüksek Lisans	11-15	31-40
K12	Erkek	Lisans	21-25	41-50
K13	Erkek	Lisans	6-10	20-30
K14	Erkek	Lisans	6-10	20-30
K15	Erkek	Lisans	6-10	20-30
K16	Erkek	Lisans	1-5	20-30
K17	Erkek	Lisans	1-5	20-30
K18	Erkek	Lisans	1-5	31-40
K19	Erkek	Lisans	1-5	31-40
K20	Erkek	Lisans	11-15	31-40
K21	Erkek	Lisans	11-15	31-40
K22	Erkek	Lisans	11-15	31-40
K23	Erkek	Lisans	11-15	31-40
K24	Erkek	Lisans	11-15	31-40
K25	Erkek	Lisans	11-15	31-40

4. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada katılımcılarla yarı yapılandırılmış 6 (altı) adet açık uçlu soru ile görüşme yapılmıştır. Bu görüşmedeki sorular “davranış değişikliği, nedenleri” ve “öğretmenlerin davranış değişikliklerine yönelik uygulamaları” hakkındadır. Görüşme formunda yer alan sorular aşağıda verilmiştir.

1. Uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime geçiş sırasında öğrencilerin davranışlarındaki değişimi genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?

2. Okul içerisinde (teneffüste, kantinde bahçede vb. yerlerde) öğrenci davranışlarında gözlemediğiniz değişimler nelerdir? Örnek verebilir misiniz?

3. Ders sırasında sınıf içerisinde öğrenci davranışlarında gözlediğiniz değişimler nelerdir? Örnek verebilir misiniz?

4. Okul ve sınıf içerisinde gözlemediğiniz öğrenci davranış değişikliklerinin nedenleri sizce neler olabilir?

5. Okul ve sınıf içerisinde öğrencilerin davranış değişikliklerine yönelik neler yapıyorsunuz? Hangi önlemleri alıyorsunuz? Örnek verebilir misiniz?

6. Bu konuda sizce okul ve ailelere düşen sorumluluklar nelerdir?

Öncelikle veri toplama aracındaki sorular araştırmacılar tarafından hazırlanmış, daha sonra eğitim bilimleri alanında bir akademisyen ve iki öğretmen görüşüne sunulmuş onlardan gelen dönütler doğrultusunda bazı düzenlemeler yapılarak ölçme aracına son hali verilmiştir.

Katılımcılar ile Zoom (çevrim içi uygulama) uygulaması üzerinden yaklaşık otuz dakika süren bireysel görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara görüşmelerini kayıt altına alma izni sorularak bu doğrultuda isteyen katılımcıların görüşleri kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler daha sonra yazıya aktarılmıştır.

5. Veri Analizi

Katılımcı öğretmenlerle Zoom uygulaması kullanılarak görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşme kayıtları yazıya aktarılmıştır. Görüşmelerde elde edilen ham veriler içerik analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizi sırasında verilerin kodlama yolu ile verilerin altında yatan kavramların arasındaki var olan bağlantıları ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 242). Elde edilen kodlara uygun temalar belirlenmiştir. Bu kod ve temalar araştırmacılar tarafından karşılaştırılmıştır. Verilerin kodlanması ile ilgili anlaşılmayan konular üzerinde tartışılmış ve görüş farklılığı olan konularda hemfikir hale gelinmiştir. Verilerin analizinde Miles ve Huberman (1994) ortaya koyduğu güvenilirlik formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)) kullanılmıştır (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.263). Kodlayıcılar arasındaki uyum oranı %88.8 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada alınan geçerlik ve güvenilirlik önlemleri aşağıda Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Çalışmada Alınan Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

Geçerlik	İç Geçerlik	Uzman Görüşünün Alınması, Katılımcı Teyidi Uzun Süreli Etkileşim Doğrudan Alıntı
	Dış Geçerlik	Veri Toplama Aracı ve Sürecinin Açıklanması Veri Analiz Sürecinin Açıklanması Çalışma Grubunun Özelliklerinin Açıklanması

		Çalışma Grubunun Seçim Şeklinin Belirtilmesi
		Çalışmanın Uygulama Sürecinin Betimlenmesi
		Kullanılan Yöntemin Seçim Gerekçesinin Açıklanması
Güvenirlilik	İç Güvenirlilik	Zoom Üzerinden Yapılan Görüşmelerin Kaydedilmesi ve Veri Kaybının Önlenmesi
	Dış Güvenirlilik	Bulguların Yorum Yapılmadan Sunulması
		Verilerin Sonuç ve Tartışma Bölümünde Uygun Şekilde Tartışılması
		Verilerin Tutarlılığının Kontrol Edilmesi

6. Bulgular

Uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime geçiş sırasında yaşanan öğrenci davranışlarındaki değişimlerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amaçlanan bu çalışmanın alt amaçlarına ait bulgular aşağıda sırayla verilmiştir.

► Davranış değişikliğine dair genel değerlendirmeye ilişkin bulgular: Davranış değişikliğine dair genel değerlendirme bulguları grupsal ve bireysel olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Aşağıda bu temalara ait veriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Genel Davranış Değişikliğine Dair Bulgular Tablosu

Temalar	Davranış Değişikliği	f	Yüzde (%)
Grupsal	Uyum sağlayamama	5	20
	Sosyalleşme problemi	3	12
Bireysel	Dikkat dağınıklığı / azlığı	5	20
	Sorumsuzluk / kuralsızlık	4	16
	Olgunlaşma eksikliği	4	16
	Üşengeçlik / tembellik	2	8
	Saldırganlık	2	8
Toplam		25	100

Tablo 3'te sunulan verilere göre uyum sağlayamama problemi ve sosyalleşme problemi gruba yönelik değişim; dikkat dağınıklığı, sorumsuzluk / kuralsızlık, olgunlaşma eksikliği, üşengeçlik/tembellik, saldırganlık, bireysel değişim olarak değerlendirilmiştir. Bazı katılımcıların görüşleri direk alıntılanarak aşağıda sunulmuştur.

K22. “Öğrenciler okula ara vermenin acısını çıkarırcasına çocukça davranışlar sergiliyor. Sınıfta, bahçede kuralsızca davranıyor.” Bu katılımcının görüşü **sorumsuzluk /kuralsızlaşma** olarak değerlendirilmiştir.

K5. “Öğrenciler okula uyum da zorluk yaşıyorlar. Okulda değilmiş gibi davranıyorlar. Bazıları aşırı saldırgan. Bazıları ise arkadaşlarından kaçıyor. Eğitim durumlarında gerileme var. Algılama süreleri uzamış durumda.” Bu katılımcının görüşü **sosyalleşme problemi** olarak değerlendirilmiştir.

K1. “Tahtaya ders ile ilgili önemli bir şey yazıyorum. Deftere not alın diyorum. Yazmıyorlar. Bazısının yanında kalem, defter bile yok.” Bu katılımcının görüşü **üşengeçlik/tembellik** olarak değerlendirilmiştir.

K7. “Lise çağına gelmiş bir çocuk sınıfta su savaşı yapıyor. Sınıfa bir girdim herkes ıslak, sınıf defteri bile zarar görmüş.” Bu katılımcının görüşünde **olgunlaşma eksikliği** olarak değerlendirilmiştir.

► Okul içerisinde gözlemlenen davranış değişikliğine ilişkin bulgular: Okul içerisinde gözlenen davranış değişikliğine dair bulgular da yine grupsal ve bireysel olmak üzere iki ayrı temada incelenmiştir. Bu temalara ait veriler aşağıda Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Okul İçerisinde (Bahçe, Kantin vb.) Gözlemlenen Davranış Değişikliğine İlişkin Bulgular Tablosu

Temalar	Davranış Değişikliği	f	Yüzde
Grupsal	Arkadaş olamama / tek kalma isteği	5	27,8
	Oyun değişikliği/oyun kuramama	4	22,2
Bireysel	Öfke	4	22,2
	Kuralsızlaşma	3	16,7
	Etkileşim azalması	2	11,1
Toplam		18	100

Tablo 4 incelendiğinde grupsal davranış değişikliği; arkadaş olamama / tek kalma isteği, oyun değişikliği / oyun kuramama olarak bireysel değişiklikler ise öfke, kuralsızlaşma, etkileşim azalması şeklinde belirtilmiştir. Bu soruya ilişkin olarak katılımcıların bazı görüşleri doğrudan alıntılanarak aşağıda verilmiştir.

K8. “Öğrenciler temas etmeden oyunlar oynamaya çalışıyor. Eskiden büyük gruplarla oyun oynadıklarını görüyordum. Şu an iki üç kişilik gruplar halinde oynuyorlar.” Bu katılımcının görüşü **oyun değişikliği / oyun kuramama** olarak değerlendirilmiştir.

K17. “Teneffüste bahçeye çıkınca tek gezen öğrenciler görüyorum. Arkadaşları çağırır bile yanlarına gitmek istemiyor.” Bu katılımcının görüşü **arkadaş olamama / tek kalma isteği** bağlamında değerlendirilmiştir.

K1. “Okul giriş çıkış saatlerine uymuyorlar. Ders zili çalıyor. Bahçeden koridordan sınıfa zorla gönderiyoruz. Bazısı tek oturmak istiyor.” Bu katılımcının görüşü **kuralsızlaşma** kodu bağlamında değerlendirilmiştir.

K12. “Eskiden neşeli, sosyal öğrencilerim sessizleşmiş, içine kapanmış. Bazısı ise sürekli ıslak mendil veya kolonya ile elini siliyor.” Bu katılımcının görüşü **etkileşim azalması** kodu değerlendirilmiştir.

K15. “Salgın öncesi erkek öğrenciler, 5 dakika bile olsa futbol maçı yaparlardı. Düşünsenize top yoksa su şişesiyle, bir kapakla bile bunu yaparlardı. Okul açıldığından beri bunu gözlemlemedim.” Bu katılımcının görüşü **oyun değişikliği / oyun kuramama** kodu bağlamında değerlendirilmiştir.

➤ Ders Sırasında Sınıf İçerisinde Öğrenci Davranışlarında Gözlenen Değişimlere İlişkin Bulgular: Ders sırasında sınıf içerisinde öğrenci davranışlarında gözlenen değişimlere ilişkin bulgular temalara ayrılmadan incelenmiştir. Bu veriler aşağıda Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Ders Sırasında Sınıf İçerisinde Öğrenci Davranışlarında Gözlenen Değişimlere İlişkin Bulgular Tablosu

Davranış Değişikliği	f	Yüzde
Derse karşı ilgisizlik / akademik gerileme	9	39,1
Arkadaşlarına ve öğretmenine karşı tepkisizlik	5	21,7
Sınıf içi kurallara uymama	3	13,1
Tek oturma isteği	2	8,7
Stres / uyku bozukluğu	2	8,7
Öfkeli davranış	2	8,7
Toplam	23	100

Tablo 5’te belirtildiği gibi ders sırasında sınıf içerisinde öğretmenler tarafından derse karşı ilgisizlik, arkadaşlarına ve öğretmenine karşı tepkisizlik, sınıf içi kurallara uymama, tek oturma isteği, stres / uyku bozukluğu, öfkeli davranış gibi davranışlar değişen öğrenci

davranışları olarak gözlenmiştir. Bu soruya ilişkin olarak katılımcıların bazı görüşleri doğrudan alıntılanarak aşağıda verilmiştir.

K10. “Öğrenci dersi dinlemiyor. Dinlese bile çok kısa sürede dikkati dağılıyor.” Bu katılımcının görüşü **derse karşı ilgisizlik / akademik gerileme** kodu bağlamında değerlendirilmiştir.

K25. “Derste öğrencilere soru soruyorum. Cevap alamıyorum, bana bile bakmıyorlar. Yoklama alırken bile cevap yok. Canlı derslerde yaşadığım sorunların aynısını yüz yüze eğitimde yaşıyorum” Bu katılımcının görüşü **arkadaşlarına ve öğretmenine karşı tepkisizlik** olarak değerlendirilmiştir.

K19. “Sınıfta gece uykusunu alamadığı için mi bilmiyorum uyuyan çocuklar var. Teneffüse çıkarken bakıyor. Yerinden kıpırdamıyor. Kafası sıranın üstünde ...” Bu katılımcının görüşü **stres / uyku bozukluğu** bağlamında değerlendirilmiştir.

K17. “Canlı derslerde tek başıma ders anlatıyor gibi hissediyordum. Okul açıldı ama değişen bir şey yok. Derse katılıncılar diye basit sorular soruyorum. Cevap veren yok. Bütün sınıf uyuyor.” Bu katılımcının görüşü **arkadaşlarına ve öğretmenine karşı tepkisizlik** kodu ile ele alınmıştır.

K15. “Öğrencilerin bir kısmı tepkisiz, bir kısmı ise öfkeli. Nasıl davranmam gerektiğini artık bilemiyorum.” Bu katılımcının görüşü **öfkeli davranış** bağlamında değerlendirilmiştir.

➤ Okul ve sınıf içerisinde gözlemlenilen öğrenci davranış değişiklikleri sebebine ilişkin bulgular: Öğretmenlerin okul ve sınıf içerisinde gözlemlendiği öğrenci davranış değişikliklerinin sebebine ilişkin bulgular temalara ayrılmadan incelenmiştir. Bu veriler aşağıda Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Okul ve Sınıf İçerisinde Gözlemlenen Öğrenci Davranış Değişiklikleri Sebebine İlişkin Bulgular Tablosu

Sebebe	f	Yüzde
Uzaktan eğitim/okuldan uzak kalma	11	42,3
Pandemi süreci	10	38,5
Deneyimler / diğer şartlar	3	11,5
Ekran / telefon bağımlılığı	2	7,7
Toplam	26	100

Tablo 6’da belirtilen veriler incelendiğinde katılımcılar davranış değişikliğinin sebeplerini uzaktan eğitim ile okuldan uzak kalma, pandemi süreci, deneyimler / diğer şartlar, ekran/telefon bağımlılığı olarak belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin olarak katılımcıların bazı görüşleri doğrudan alıntılanarak aşağıda verilmiştir.

K18. “Salgın kaynaklı korku ve tedirginlik var. Öğrencilerin bazısı hasta olmaktan çok korkuyor. Geçenlerde bir öğrenci temaslı olduğu için test yaptırmış, negatif çıkmasına rağmen öğrenciler ondan uzak duruyor.” Bu katılımcının görüşü **pandemi süreci** bağlamında değerlendirilmiştir.

K3. “Pandemi sürecinde yaşananlar mesafe kuralı öğrencilerin davranışlarını etkilemiş. Eskiden öğrenciler daha samimiydi. Yiyeceklerini paylaşırdı. Erkek öğrenciler tokalaşırdı. Şimdi bunların hiçbirisi yok.” Bu katılımcının görüşü **deneyimler / diğer şartlar** bağlamında değerlendirilmiştir.

K13. “Uzaktan eğitimin olması... Çünkü öğrenciler kuralsız, rahat bir hayata alıştı. Tekrar kurallı yaşamak zorunda olmak zor geliyor. Aynı alışkanlıklarını devam ettiriyor.” Bu katılımcının görüşü **uzaktan eğitim / okuldan uzak kalma** olarak değerlendirilmiştir.

K6. “Özellikle kız öğrencilerde nefes alamıyorum, karnım ağrıyor gibi sağlık ile ilgili şikâyetler alıyorum. Okulda, sınıfta durmak istemiyor.” Bu katılımcının görüşü **deneyimler / diğer şartlar** bağlamında değerlendirilmiştir.

K24. “Öğrenciler uykusuz geliyor. Niye uykusuzsun diye sorduğumda bütün gece video izlemiş oluyorlar. Aklım almıyor. Oyun oynasa yine anlarım. Bir başkasının oynadığı oyunun videosunu izliyorlar.” Bu katılımcının görüşü **ekran / telefon bağımlılığı** olarak değerlendirilmiştir.

K2 “Okul açıldığı ilk hafta ders anlatıyorum arkadan çatur çatur bir ses, açmış cips paketini yiyor. Çoğu öğrenci canlı derste nasıl davranıyorsa sınıfta da aynı şekilde davranmak istiyor.” Bu katılımcının görüşü **deneyimler / diğer şartlar** bağlamında değerlendirilmiştir.

➤ Okul ve sınıf içerisinde öğrencilerin davranış değişikliklerine yönelik önlemlere ilişkin bulgular: Okul ve sınıf içerisinde öğrencilerin davranış değişikliklerine yönelik önlemlere ilişkin bulgular temalara ayırmadan incelenmiştir. Veriler Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Okul ve Sınıf İçerinde Öğrencilerin Davranış Değişikliklerine Yönelik Önlemlere İlişkin Bulgular Tablosu

Temalar	Önlemler	f	Yüzde
Öğrenciye yönelik	Öğrenciyi desteklemek	7	29,2
	Kuralları hatırlatmak	5	20,9
	Temiz / okul ortamının güvenli olduğuna ikna	3	12,5
	Sorumluluk verilmek	2	8,3
	Sert yaptırım	2	8,3
	Şefkatli bir tutum sergilemek	2	8,3
Veliye yönelik	Veli ile görüşmek	3	12,5
Toplam		24	100

Tablo 7’de görüldüğü üzere katılımcılar, öğrencilerdeki davranış değişikliklerine yönelik önlemleri; desteklemek, kuralları hatırlatmak, temiz okul ortamının güvenli olduğuna ikna, sorumluluk verilmesi, sert yaptırımlar, şefkatli bir tutum sergilemek ve veli ile görüşmek olarak belirtmiştir. Bu soruya ilişkin olarak katılımcıların bazı görüşleri doğrudan alıntılanarak aşağıda verilmiştir.

K6. “Öğrenciler okuldan uzak kaldı. Aile ile iletişime geçiyorum. Çünkü Aile çocuklarına eğitimin sadece okulda değil evde gerçekleştiğini uygulamalı olarak göstermeli.” Bu katılımcının görüşü **veli ile görüşmek** olarak değerlendirilmiştir.

K23. “Farkındalık geliştirmeye çalışıyorum. Sınıfta kuralları net bir şekilde açıklıyorum. Davranışlarında bir problem olduğunu bu şekilde olmaması gerektiğini belirtiyorum.” Bu katılımcının **kuralları hatırlatmak** görüşü olarak değerlendirilmiştir.

K4. “Uzaktan eğitimde öğrenciler şefkat duygusunu unuttu. Bence ılımlı bir yaklaşım sergilememiz gerekiyor. Özellikle küçük yaş grupları için bu gerekli.” Bu katılımcının görüşü **şefkatli bir tutum sergilemek** bağlamında değerlendirilmiştir.

K8. “Önce öğrencilerde genel olarak hangi sıkıntı var. Bunu tespit edersek daha başarılı oluruz. Sessiz korkan öğrenci desteklenmeli korkusunu yenmesi için ona fırsat verilmeli.” Bu katılımcının görüşü **öğrenciyi desteklemek** kodu ile ele alınmıştır.

➤ Öğretmenlere göre öğrencilerde gözlenen davranış değişikliğine yönelik okul ve ailelere düşen sorumluluklara ilişkin bulgular: Bu konuda okul ve ailelere düşen sorumluluklara ilişkin bulgular temalara ayrılmadan incelemiştir. Bu konuya ilişkin veriler aşağıda Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Okul ve Ailelere Düşen Sorumluluklara İlişkin Bulgular Tablosu

Temalar	Tavsiyeler	f	Yüzde
Öğrenciyeye yönelik	Bilinçlendirme	7	27
	Bilgilendirme	3	11,5
	Destekleme	3	11,5
Veli ve öğretmene yönelik	Okul aile iş birliği sağlanmalı	7	27
	Öğretmen ve aile eğitimi	3	11,5
	Öğrenciyi takip etme	3	11,5
Toplam		26	100

Tablo 8’de belirtildiği gibi katılımcılar okul ve ailenin üzerine düşen sorumlulukları bilinçlendirme, bilgilendirme, destekleme, okul aile iş birliği, öğretmen ve aile eğitimi ve öğrenciyi takip etme olarak belirtmiştir. Bu soruya ilişkin olarak katılımcıların bazı görüşleri doğrudan alıntılanarak aşağıda verilmiştir.

K9. “Sadece pandemi süreci için değil. Mutlaka olumsuz bir durum yaşanıyor. Örneğin Elazığ’da deprem oldu. Bartın’da sel oldu. Böyle durumlarda eğitim öğretim çok aksıyor. Hem veli hem de öğretmen böyle şartlarda nasıl davranması gerektiğini bilmiyor. Mutlaka eğitim alması gerektiğini düşünüyorum” Bu katılımcının **öğretmen ve aile eğitimi** kodu ile ele alınmıştır.

K11. “Sorumluluğu kimse almıyor. Öğrenci ile ilgili bir sıkıntı olduğunda öğretmen veliyi, veli öğretmeni suçluyor. Birlikte çalışılması gerektiğini her iki grupta kabul etmeli.” Bu katılımcının görüşü **okul aile iş birliği sağlanmalı** olarak değerlendirilmiştir.

K8. “Son iki yıllık eğitim istenildiği gibi olmadı. Öğrenciler sorumluluklarını hatırlamalıdır.” Bu katılımcının görüşü **bilinçlendirme** olarak değerlendirilmiştir.

7. Tartışma ve Sonuç

Araştırma için belirlenen alt amaçlar doğrultusunda elde edilen bulgular öncelikle belirtilmiş olup daha sonra yorumlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre önerilerde bulunulmuştur. Araştırmanın ilk alt amacına bakıldığında öğretmen görüşlerine göre okulda değişik ortamlarda gözlemlenen öğrenci davranış değişikliklerini belirlemektir. Bu amaca yönelik bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı pandemi öncesine kıyasla davranış değişikliği olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların tamamı bu davranış değişikliğini olumsuz olarak değerlendirmiştir. Grup davranış değişikliği %32 olarak belirlenmiştir.

Bireysel davranış değişiklikler ise %68 olarak belirlenmiştir. Hem sınıf içi hem de sınıf dışında öğrencilerde davranış değişikliği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin teneffüste vakit geçirme şekilleri değiştiği gibi bazı öğrencilerin yalnız kalmayı tercih ettiği görülmüştür. Erol ve Erol (2020) yaptığı araştırmada, öğrencilerin Covid-19 hastalığına yakalanma veya aile bireylerine bulaştırma korkusu sebebi ile arkadaşlık ilişkilerinin

azaldığına ilişkin bulgular tespit etmiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin ebeveynlerinin temizlik ile ilgili korku ve kaygı artışının da öğrencileri olumsuz etkilediği şeklinde verilere ulaşılmıştır. Buna ek olarak Çetin ve Anuk 2020 yılında yaptıkları araştırmaya göre öğrencilerin temassızlıktan dolayı yalnızlık hissine kapıldığına ilişkin bulgular söz konusudur. Bu durum değerlendirdiğinde öğrencilerin pandemiye bağlı olarak yalnız kalma isteğinin arttığı görülmektedir. Oysaki Sarı ve Nayır (2020) okulun bilgi edinme misyonunun dışında öğrencilere sosyalleşme imkânı sağladığını da belirtmiştir. Bu çalışmada elde edilen bir başka veriye göre öğrencilerin %21,7'sinin öğretmene tepki vermediği görülmüştür. Crooks ve diğerlerinin (2020) de yaptığı bir araştırmaya göre yükseköğretime devam eden öğrencilerin pandemi döneminde öğretmen ve arkadaşlarıyla etkileşim kaybı yaşadıkları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Erol ve Erol (2020) çalışmasında ebeveyn görüşlerine göre pandemide uzaktan eğitim sırasında öğretmenle etkin iletişime geçen öğrencilerin mutlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eğitimde öğretmen kilit konumdadır. Öğretmenin eğitim öğretim sürecini yönetmesinin dışında öğrencinin davranışlarına da etkisi vardır. Örneğin Narvaez (2006) öğretmenin öğrencilere ahlaki değerler kazandırmada koçluk rolünü üstlendiğini belirtmiştir. Pandemi sürecinde somut bir şekilde öğretmen varlığının olmamasının öğrenci davranışlarını etkilediği düşünülebilir. Pandemi sürecinde yeterli düzeyde öğretmenle iletişime geçemeyen öğrencilerin, bir süre sonra öğretmen ve arkadaşlarıyla etkileşiminin azalması mümkündür. Yine bu çalışmada katılımcıların %39,1'i öğrencilerin derse olan ilgisinin azaldığını belirtmiştir. Arslan ve Şumuer (2020) çalışmalarında sanal sınıflarda öğrencilerin sessiz kalmasının karşılaşılan bir sorun olarak belirtmişlerdir (s. 224). Yine Rapanta ve diğerleri (2021) pandemi sürecinde öğrencilerin öz denetleme ve öz motivasyon eksikliklerinin öğrenim sürecini etkilediğini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla bu araştırma bulgularından yola çıkarak benzer davranışın yüz yüze eğitime geçildiğinde de öğrencilerde devam ettiği söylenilebilir.

Bu çalışmada elde edilen bir başka sonuca göre, öğretmenler öğrencilerdeki davranış değişikliğinin sebebini %38,5 oranında pandemi sürecine bağlamıştır. Çetin ve Anuk (2020) insanların toplu şekilde maruz kaldıkları deprem, sel ve kasırga gibi durumların insan davranışlarında değişimler yapılabileceğini belirtmiştir. Buna dayanarak öğrencilerin yaşadıkları Kovid-19 pandemisinin de onların ruh hali ve davranışlarında değişimlere yol açtığı söylenilebilir. Yine bu çalışmada öğretmenlerin %42,3'ü ise uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerde davranış değişikliğine yol açtığını ifade etmişlerdir. Tarlakazan ve Tarlakazan (2021)'ın yaptıkları çalışmada da katılımcılar öğrencilerin davranış değişikliğinin sebebini yüz yüze eğitime ara verilmesi olarak belirtmiştir. Bu araştırmada katılımcıların %7,7'si ise teknoloji bağımlılığının (ekran, telefon bağımlılığı) davranış değişikliğine sebep olduğunu ifade etmiştir. Erol ve Erol (2020) pandemi sürecinde yaptıkları araştırmada öğrencilerin sokağa çıkma kısıtlamaları ve arkadaş çevresinden uzaklaşması gibi sebeplerden dolayı dijital araçlara yöneldiklerini belirtmiştir. Yine, Tarlakazan ve Tarlakazan'ın 2021 yılında yaptıkları araştırmaya göre de dijital platformlarda vakit geçirme oranı pandemi öncesi %21,5 iken pandemide %69,9'a yükselmiştir. Nitekim Yılmaz-İnce, Kabul ve Kabul (2022) de sosyal medya kullanımı ve teknoloji bağımlılığının pandemi sürecinde arttığını ve bu durumun öğrencilerde düşünme becerilerinde düşüşe sebep olduğunu belirtmişlerdir. Rapanta ve diğerleri (2021) de özellikle uzaktan eğitimin üst biliş becerilerini geliştirmekte eksik kaldığını vurgulamışlardır. Estrellado (2021)'ya göre pandemi sürecinde ölçme ve değerlendirmede yaşanan sıkıntılar öğrencilerin rekabet etme duygusunu kaybetmesi ile inanç ve davranış biçimlerini de etkilemiştir.

Bu araştırmanın üçüncü alt amacında öğretmenlerin öğrenci davranışları karşısında aldıkları önlemleri belirlemek amaçlanmıştır. Bu alt amaca ilişkin verilere göre öğretmenlerin %29,2'si öğrencinin desteklenmesi gerektiğini, %20,9'u kuralların tekrar hatırlatılması gerektiğini savunmuştur. Bayrakçı (2007)'ya göre insanlar daha önceden öğrenilmiş seçenek ve yeterliliklerine göre, birçok değişik ihtimallere rağmen etkileşime girecekleri kişileri ve katılacakları olayları seçme eğiliminde olduğunu belirtmiştir (s. 203). Bu bağlamda öğrencilere bulunduğu çevreye ilişkin hatırlatmalar yapma, önceki davranışlarına geri dönmesini sağlayabilir. Ayrıca, Sarı ve Nayır'ın belirttiği gibi, ailelerin, eğitim sürecini sadece okul ile kısıtlı görmeleri ve öncelikle kendi bireysel gelişimleri ve öğrencilerin öğrenme süreçleri ve beceri gelişimleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmamaları da bu çalışmada paydaşlardan kaynaklanan sorunlar temasının ana gerekçelerinden birisi olarak değerlendirilebilir (2020, s. 970). Bu durumun velinin okula bakış açısı ile değerlendirilmesi gerektiği söylenilebilir. Buna ek olarak Eirdosh ve Hanisch (2021) çalışmalarında pandemi sonrasında "yeni normal" oluşturma süresinde okulların ve öğretmenlerin güçlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Heimlich ve Ardoin (2008) tarafından ise bazı davranışların rutin olarak yapılmasının, yaşamın zorlaştığı ve karmaşıklaştığı dönemlerde önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu sebeple yaşamın zor ve karmaşıklaştığı dönemlerde (pandemi, doğal afetler vb.) öğrencilerin olumsuz davranışları yerine olumlu davranışları günlük rutinlerine eklemenin faydalı olacağı söylenilebilir.

Bu araştırmanın dördüncü alt amacında öğretmenlere göre öğrencilerde gözlenen davranış değişikliğine yönelik okul ve ailelere düşen sorumlulukların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu alt amaca ilişkin verilere bakıldığında %27'si öğrenciyi bilinçlendirmeli, %11,5'i desteklenmesi ve bilgilendirmesi gerektiğini belirtmiştir. Sarı ve Nayır (2020) eğitim öğretim paydaşlarının eğitim sorumluluğu almaları gerektiğini savunmuştur. Bu çalışmada da katılımcıların %27'si ise okul aile iş birliğinin sağlanması, %11,5'inin öğretmen ve aile eğitiminin verilmesi ve %11,5'inin öğrencinin takip edilmesi gerektiği söylemiştir. Arslan ve Şumuer salgın bitimi ve sonrasında öğrenci, öğretmen ve velilerin psikososyal eğitimler ile iyileştirilmelerinin sağlanması gerektiğini vurgulamıştır (2020, s. 289). Rapanta ve diğerleri (2021) ise akran ilişkilerinin öğrencilerde sorumluluk bilincine etki edebileceğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışmadan elde edilen verilere göre öğrencilerde gözle görünen bir davranış değişimi olduğu bu davranış değişikliklerinin hem sınıf içi hem de sınıf dışında sürdürüldüğü görülmektedir. Öğretmen görüşlerine göre doğrudan ve dolaylı olarak pandemi süreci bu davranış değişikliklerine yol açmıştır. Bu davranış değişikliklerine ilişkin alınan önlemlerin öğrencilerin eski davranış kodlarına dönebilmesi için uyarma ve hatırlatma yönünde olduğu tespit edilmiştir. Yine çalışmada, öğretmenin ve velinin ortak çalışması gerektiği ve bu konuda eğitime ihtiyacı olduğu belirlenmiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak, öğretmen, öğrenci ve velilerin bundan sonraki süreçte de farklı nedenlerden oluşabilecek olası bir uzaktan eğitime karşı bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gerektiği söylenilebilir. Aynı zamanda uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime geçmeden önce öğrencilere ve öğretmenlere tekrar yüz yüze eğitime uyum sağlamaları için çeşitli seminerler verilebilir.

Ayrıca, dijital çağ olarak nitelendirilen günümüzde yüz yüze eğitim devam etse bile uzaktan eğitim (Harmanlanmış öğrenme) ile mutlaka desteklenmelidir. Böylece öğrenciler için uzaktan eğitim olağanüstü durum olmaktan çıkarılabilir. Aynı zamanda bu şekilde öğrencilere 21. yüzyıl becerisi olan dijital beceriler de kazandırılıp bu becerilerin sürekliliği sağlanmış olacaktır.

Kaynaklar

- Arslan, Y. ve Şumuer, E. (2020). Covid-19 döneminde sanal sınıflarda öğretmenlerin karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 201-230.
- Aybek, B. ve Göktaş, D. (2022). Çevrim içi canlı derslerde öğrencilerin etik dışı davranışlarının ve bu davranışlara yönelik çözüm önerilerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(235), 2669-2690.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (14), 198-210.
- Ceylan-Arpacı, F. (2021). *Sınıf yönetiminde anne baba tutumlarından kaynaklanan istenlik ve istenmedik öğrenci davranışlarının incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yozgat: Bozok Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Crooks, C. V., Smith, A. C., Robinson-Link, N., Orenstein, S. ve Hoover, S. (2020). Psychosocial interventions in schools with newcomers: A structured conceptualization of system, design, and individual needs. *Children and Youth Services Review*, 112, 104894.
- Çankaya, İ. H. (2011). Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve başa çıkma yolları. *Turkish Studies (Elektronik)*, 6(2), 307-316.
- Dirik, M. Z. (2015). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Eirdosh, D. ve Hanisch, S. (2021). Evolving schools in a post-pandemic context. In *COVID-19: Paving the way for a more sustainable world* (ss. 465-480). Cham: Springer International Publishing.
- Erol, M. ve Erol, A. (2020). Koronavirüs pandemisi sürecinde ebeveynleri gözünden ilkökul öğrencileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 529-551.
- Estrellado, C. J. (2021). Transition to post-pandemic education in the philippines: Unfolding insights. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 11(12).
- Heimlich, J. E. ve Ardoin, N. M. (2008). Understanding behavior to understand behavior change: A literature review. *Environmental Education Research*, 14(3), 215-237.
- Hews, R., McNamara, J. ve Nay, Z. (2022). Prioritising lifeload over learning load: understanding post-pandemic student engagement. *Journal of University Teaching and Learning Practice*, 19(2), 128-145.
- Kızıl, A. (2019). *Öğretmenlerin görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışları ve geliştirdikleri çözüm önerileri*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Magomedov, I. A., Khaliev, M. S. ve Khubolov, S. M. (2020, November). The negative and positive impact of the pandemic on education. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1691, No. 1, p. 012134). IOP Publishing.
- Murphy M. P. A. (2020). COVID 19 and emergency e-Learning: consequences of the securitization of higher education for post-pandemic pedagogy. *Contemporary Security Policy*, 41(3), 492-505.
- Narvaez, D. (2006). Integrative ethical education. In *Handbook of moral development* (pp. 721-750). Psychology Press.
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975.

- Sarıtaş, M. (2006). Öğretmen adaylarının değerlendirmelerine göre sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını değiştirmek ve düzeltmek amacıyla yararlanılan stratejiler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 167-187.
- Tarlakazan, E. ve Tarlakazan, B. E. (2021). Covid-19 pandemi sürecinin öğrenci davranışları üzerine etkisi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 52-64.
- Radina, N. K. and Balakina, J. V. (2021). Challenges for education during the pandemic: an overview of literature. *Вопросы образования*, (1 (eng)), 178-194.
- Rapanta, C., Botturi, L., Goodyear, P., Guàrdia, L. ve Koole, M. (2021). Balancing technology, pedagogy and the new normal: Post-pandemic challenges for higher education. *Postdigital Science and Education*, 3(3), 715-742.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Williamson, B. (2021). Education technology seizes a pandemic opening. *Current History*, 120(822), 15-20.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz-İnce, E., Kabul, N. ve Kabul, A. (2022). Opinions of high school students about distance education in pandemic process. *Journal of Learning and Teaching in Digital Age*, 7(2), 192-199.
- Yılmaz, M. (2020). *Uzaktan eğitimin iyileştirilmesi: Salgın kaynaklı eğitim krizini aşmak için öneriler (Politika Notu: 2020/12)*. İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.

Extended Abstract

Education aims to create behaviors in an individual as a result of desired and conscious learning. In the education process, it is inevitably seen that behaviors other than the targeted behaviors emerge. Ceylan-Arpacı (2021, p. 8) defined the desired behavior of the student, which is expected to emerge in this educational process, as a set of rules and behaviors that are formed as a result of planned education-teaching or direct acculturation and that the student is expected to follow from the beginning to the end of the lesson. The scope of undesirable student behaviors is very wide. Many behaviors such as students being late for class or not being interested in the lesson can be defined as undesirable behaviors. Desired student behavior and undesired student behavior may have common sources. Family attitudes, peer environment and classroom environment can be given as examples. Some social situations cause positive or negative behavioral changes in students' behavior. While situations such as the development of technology cause behaviors to change gradually, there are also sudden behavioral changes in situations that develop instantaneously. The most recent example of this was the global pandemic caused by the coronavirus. This pandemic has caused a major crisis in education in the world (Yılmaz, 2020). This situation was experienced in Turkey with the closure of schools as of March 16, 2020 and the interrupted continuation of education afterwards. With the closure of schools, distance education was started, and partial distance education and partial face-to-face education were provided in the following periods. With the coronavirus outbreak losing its effect, the restrictions in the pandemic process ended. As a result, as of September 6, 2022, education and training in public and private educational institutions in Turkey started to be conducted face-to-face (Yılmaz-İnce, Kabul, and Kabul, 2022). This process shows that some behavioral habits have changed in students compared to before the pandemic. Because the behavior of individuals is shaped according to the events that occur around them. Rapanta, Batturi, Goodyears, Guàrdia, and Koole (2021) conducted a study on possible challenges after the pandemic. In this study, it was found that instructors had a desire to go back to the old way, while learners had more difficulties in distance education. In addition, the participants in the study predicted that when face-to-face education is switched to face-to-face education, students will lack self-control and self-motivation.

It is seen that the studies mentioned above focus on different effects of the pandemic process. In addition, these studies do not address the changes in the education and training process after the pandemic. When the literature was examined, it was seen that there were almost no research-based studies on behavioral changes in students, especially during the transition from distance education to face-to-face education with the end of the pandemic process (2021-2022 academic year). For this reason, this study aims to determine the behavioral changes seen in students during the pandemic process. Determining these behaviors after the pandemic will be a data source for further research.

Based on this need, the general purpose of this study is “to determine the changes in student behavior observed during the transition from distance education to face-to-face education according to teachers' opinions and to reveal the reasons for these changes.”

In this study, it was aimed to determine the changes in student behavior observed during the transition from distance education to face-to-face education according to teachers and to reveal the reasons for these changes. In line with this purpose, this study was designed as a qualitative research method. Qualitative research can be defined as research in which a qualitative process is followed using data collection methods such as observation, interview and document analysis in order to reveal perceptions and events in a holistic and realistic manner in their natural environment (Yıldırım and Şimşek, 2018, p. 41).

The research was conducted with case study design, one of the qualitative research methods. For this research, an easily accessible case sample was selected. With this method, the researcher selects the situation that is close and easy to access (Yıldırım and Şimşek, 2018, p. 123). When selecting participants for the sample, attention was paid to teachers with different branches, gender and years of experience in order to create maximum diversity. Participants were working in primary, secondary and middle schools. The age of the students observed by the participants ranged from 7 to 17. The study group consisted of 25 teachers.

The findings obtained in line with the sub-objectives determined for the research are first stated and then interpreted. Suggestions were made according to the findings. The first sub-objective of the research is to determine the changes in student behavior observed in different environments at school according to teachers' opinions. When the findings for this purpose are examined, all of the teachers

participating in the research stated that there was a behavioral change compared to before the pandemic. All participants evaluated this behavioral change as negative. Group behavior change was determined as 32%. Individual behavioral changes were determined as 68%. Behavioral changes were detected in students both inside and outside the classroom.

As a result, according to the data obtained from this study, it is seen that there is a visible behavioral change in students and that these behavioral changes are maintained both in and out of the classroom. According to teacher opinions, the pandemic process directly and indirectly led to these behavioral changes. It was determined that the measures taken regarding these behavioral changes were in the direction of warning and reminding so that students could return to their old behavior codes. It was also determined in the study that teachers and parents need to work together and need training on this issue. Based on these findings, it can be said that teachers, students and parents should be informed and raised awareness against a possible distance education that may occur for different reasons in the future.